

Розділ 2. Вища інформаційно-бібліотечна освіта. Візія майбутнього

УДК 378.091.212:02]:0043(045)

Давидова Ірина Олександрівна

доктор наук із соціальних комунікацій,

професор кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій

Харківської державної академії культури

м. Харків, Україна

МЕНЕДЖМЕНТ ЗНАНЬ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ

Цифрова трансформація українського суспільства, активність якої лише посилилась в часи буремних випробувань, потребує чітких, виважених і потужних змін в усіх сферах життя українського суспільства. Важливі зміни відбуваються і в напрямі бібліотечно-інформаційної освіти, зокрема в підготовці нової генерації дослідників бібліотечно-інформаційної сфери. Третій рік поспіль в якості освітньої дисципліни, яка в контексті сучасних досягнень теорії інформації та соціальних комунікацій посилює світоглядну і теоретичну професійну підготовку аспірантів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», молоді дослідники обирають курс «Менеджмент знань».

Сучасна теорія управління знаннями базується на понятті «економіка знань» або «економіка, заснована на знаннях» (в прямому перекладі з англійської knowledge-based есопому), яке активно обговорюється в науковому дискурсі з кінця 1990-х рр. Термін достатньо впевнено використовується в сучасній науковій термінології, поряд із поняттями нової, глобальної, мережевої, цифрової, інформаційної економіки. В українській дійсності ще мало уваги приділяється цій актуальній проблемі, хоч і з'явилися перші спроби узагальнити сутність феномену економіки знань та виділити її складові.

З теоретичної точки зору заслуговує на увагу той факт, що на сьогодні немає єдності і суттєвої спільності у використанні цих понять різними фахівцями, експертами, політиками, хоч цінності та економічні аспекти інформації та знань давно відомі. В наших подальших міркуваннях ми будемо спиратись на розуміння менеджменту знань як системи управління, яка базується на інформації та унікальних даних, що спираються на власний досвід в процесах прийняття управлінських рішень. У світі використовується індекс знань як комплексний показник, за яким оцінюється рівень економіки знань в країні. І важливим є те, що він базується на трьох ключових аспектах: освіті, інноваціях та інформаційних технологіях. Саме ці три індекси разом формують загальний індекс знань, який відображає ступінь готовності країни до переходу на інноваційний вектор розвитку, де ключовим ресурсом є знання.

Бібліотеки з давніх-давен були й залишаються найціннішими скарбницями знань, ознакою цивілізованості суспільства та його розуміння культури як найвищого багатства нації. Документно-інформаційний та когнітивний рівні соціальних комунікацій, яких сягає

бібліотека, зумовлюють диверсифікацію бібліотечного виробництва: від цілісного документа до його фрагментів, текстів, смислів, знань. Ці зміни пов'язані з розробкою та широким упровадженням гнучких інформаційних режимів і систем, глибокою переробкою документальних потоків, формуванням фактографічних, гіпертекстових, повнотекстових, інформаційних та експертних систем. Вони потребують підвищення частки інтелектуальної праці у бібліотечно-інформаційній сфері, розгортання інформаційно-аналітичної діяльності. Саме бібліотечні працівники активно використовують такі семантичні технології як бібліографування, систематизація, предметизація, анотування, реферування, аналітичні огляди. До цих технологій можна також віднести формування систем класифікації документів та авторитетних файлів, аналітичний опис історико-культурних фондів, колекцій і книжкових пам'яток. Усі ці семантичні технології є основою організації інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів.

Саме на цих процесах сфокусована увага здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в межах освітньої компоненти «Менеджмент знань». Аспіранти знайомляться із теоретичними та методологічними основами інтелектуальної економіки та суспільства знань як наукових напрямів, їхніми складовими та структурою, стратегіями поглиблення знань у галузі фундаментальних та прикладних когнітологічних досліджень, поглиблюють уявлення про сучасну проблематику та організацію когнітивної діяльності в бібліотеках як установах, спрямованих на забезпечення можливості кожному громадянину мати доступ до інформації, ідей і знань.

Освітня компонента спрямована як на формування загальних компетентностей, так і важливих фахових soft skills. Серед загальних компетентностей провідними можна вважати здатність до аналітичного мислення, вміння оцінювати великі обсяги даних та визначати ключову інформацію. Важливу роль відіграють комунікативні навички, що дозволяє здобувачам покращувати ефективну взаємодію з аудиторією, організовувати консультації та навчальні заходи із використанням інноваційних методик і технологій. Саме комунікативні навички, поєднані із цифровою грамотністю, уможливають ефективну роботу здобувачів з сучасними інформаційними системами, електронними бібліотеками, базами даних, цифровими платформами, забезпечуючи здатність впроваджувати сучасні технології в управлінні знаннями.

Оволодіння технологіями менеджменту знань спрямоване на формування фахових компетентностей бібліотечного фахівця та уможливає роботу з електронними каталогами, базами даних, системами управління метаданими, великими масивами мультимедійної інформації, цифровими платформами культурної спадщини. Управлінські компетенції пов'язані із оволодінням технологіями управління цифровою інформацією, застосуванням принципів управління знаннями для розгортання проєктної діяльності бібліотек. Важливе місце посідають соціально-культурні компетентності, які є важливими для сучасного бібліотекаря: популяризація знань і культурної спадщини, організація просвітницьких і культурних заходів, формування здатності до саморозвитку та постійного навчання. Таким чином, освітня компонента «Менеджмент знань» спрямована на формування ключових компетентностей, які роблять здобувача не лише зберігачем

інформації, а й активним учасником цифрового суспільства, здатним ефективно управляти знаннями та ресурсами.

У рамках 3-х кредитів загальним обсягом 90 годин та 40 годин аудиторних занять здобувачі опановують навички розроблення стратегічних цілей функціонування знань в інформаційно-комунікаційному просторі соціуму; визначення тенденцій розвитку технологій, орієнтованих на знання; застосування раціональних форм систематизації і управління знаннями; виявлення і формалізації знань бібліотечно-інформаційної установи; організації та управління знаннями в наукових бібліотеках; здійснення аудиту інтелектуального капіталу і його складових; використання новітніх вебтехнологій для опрацювання знань.

Три розділи програми послідовно висвітлюють питання концепції суспільства знань, систематизації і управління знаннями та аналізують основні напрями трансформації документально-інформаційних установ у суспільстві знань. Слід зауважити, що менеджмент знань спрямований на ефективну організацію управління знаннями і розглядається як дієва технологія комунікативного інжинірингу. Діяльність бібліотеки в цифровому інформаційному просторі спрямована на доставку потрібних знань у вигляді змістів, текстів, їхніх фрагментів, документів заданим цільовим аудиторіям. Бібліотечні працівники працюють над створенням комунікативних мереж для вирішення широкого кола завдань, здійснюють інформаційний супровід різних сфер діяльності. Саме управління знаннями та технологіями їхнього генерування є перспективною функцією для бібліотечно-інформаційних працівників цифрового суспільства. У всіх значущих точках перетину і концентрації інформаційних потоків, особливо у наукових бібліотеках, повинні бути створені вузли інтелектуальної переробки інформації, спрямовані на формування інтелектуальної інфраструктури інформаційного простору.

УДК 027:004.9]:378

Данькевич Юлія Володимирівна

кандидат філологічних наук,

доцент Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БІБЛІОТЕЧНА, ІНФОРМАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА» В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Сьогодні цифровізація охоплює всі сфери життя. Вона безпосередньо впливає на способи створення, зберігання та поширення інформації. Окремо варто відзначити її вплив на галузь документальних ресурсів. У контексті охоплення теми, цифровізація документальних ресурсів — процес переведення інформації, що міститься у фізичних документах, у цифровий формат для збереження, обробки та використання. Вона передбачає використання сучасних технологій, таких як сканування, оптичне розпізнавання